

OBSAH

Str.

PŘEDMLUVA	4
ÚVODNÍ ČÁST	7
VÝRAZOVÉ PROSTŘEDKY PŘIROZENÉHO JAZYKA	7
A. VÝRAZOVÉ PROSTŘEDKY JAZYKOVÉ	8
KLASIFIKACE VÝRAZOVÝCH PROSTŘEDKŮ JAZYKOVÝCH	8
I. LEXIKÁLNÍ VÝRAZOVÉ PROSTŘEDKY	8
1. SUBSTANCIALNÍ LEXIKON	8
2. PROCESUÁLNÍ LEXIKON	9
3. KVALIFIKAČNÍ LEXIKON	9
4. DEIKTICKÝ LEXIKON	9
5. GRAMATICKÝ LEXIKON	9
6. ODBORNÝ LEXIKON	10
7. EXPRESÍVNÍ LEXIKON	10
8. FRAZEOLÓGICKÝ LEXIKON	10
9. NESPISOVNÝ LEXIKON	10
II. GRAMATICKÉ VÝRAZOVÉ PROSTŘEDKY	11
GRAMATICKÉ KATEGORIE	11
1. KATEGORIE JMENNÉHO RODU	11
2. KATEGORIE ČÍSLA PODST. JMEN	12
3. PÁD PODSTATNÍCH JMEN	13
4. ČÍSLO U SLOVES	14
5. SLOVESNÝ ČAS	14
6. SLOVESNÝ ZPŮSOB	14
7. SLOVESNÝ ROD	14
8. VID	15
KONTROLNÍ OTÁZKY	15
ÚKOLY PRO SAMOSTATNOU PRÁCI	15
LITERATURA K PROSTUDOVÁNÍ	15
B. VÝRAZOVÉ PROSTŘEDKY MIMOJAZYKOVÉ	17
KONTROLNÍ OTÁZKY	17
ÚKOLY PRO SAMOSTATNOU PRÁCI	17
LITERATURA K PROSTUDOVÁNÍ	17
VÝRAZOVÝ PLÁN FONICKÝ /ZVUKOVÝ/	19
I. FONETIKA	19
FONETIKA PRO LOGOPEDY	19
FONETIKA JAKO SOUČÁST MLUVNICE	19
KLASIFIKACE FONETIKY	20
FONETICKÉ VĚDY	20

	Str.
ZÁZNAM ZVUKOVÉHO PROJEVU	21
PÍSMO	23
PRAVOPIS	23
FONETICKÁ TRANSKRIPCE	24
 II. FONOLOGIE	 27
FONOLOGICKY RELEVANTNÍ ZVUKOVÉ JEVY	27
INVENTÁŘ FONÉMŮ	29
KONTROLNÍ OTÁZKY	30
ÚKOLY PRO SAMOSTATNOU PRÁCI	30
LITERATURA K PROSTUDOVÁNÍ	30
 FYZIOLOGICKÁ FONETIKA	 32
Biologická a fyzikální podstata komunikace	32
Funkce CNS v procesu řízení řečové činnosti	32
Nástin struktury a funkcí CNS v procesech řízení řečové činnosti	34
Mícha	34
Střední mozek	36
Mezimozek	36
Thalamus	36
Metathalamus	36
Thalamus opticus	37
Mozkový kmen	38
Mozeček	38
Extrapyramídový systém	39
Mozková kora	39
Řízení řečové činnosti mozkovými nervy	43
Reflexní charakter řeči	47
Řeč jako biologický výkon lidského jedince	51
KONTROLNÍ OTÁZKY	52
ÚKOLY PRO SAMOSTATNOU PRÁCI	52
LITERATURA K PROSTUDOVÁNÍ	52
 AKUSTICKÁ FONETIKA	 54
Akustické podmínky řeči	54
Materiální podstata mluvené řeči	54
Zvukové kmity	55
Zvuková vlna	56
Kulové vlnoplochy	58
Sluchový prah	59

Vlastní /volné/ a vynucené kmitání	62
Rezonátory	62
Tlumení	62
Fáze	63
Fourierova analýza	64
Zvukové spektrum	65
Rychlosť zvuku	66
Energie zvuku	66
Zeslabování zvuku se vzdáleností	67
Ticho a hluk	67
Ohyb zvuku na překážkách	68
Slyšitelný zvuk	69
Směrové slyšení	71
Zvukové pozadí	71
Zvukový signál	71
Tóny	72
Šumy	72
Hlas	72
Fonace	73
Rezonanční dutiny	74
1. Faryngální dutina	74
2. Ústní dutina	74
3. Nosní dutina	74
4. Dodatečný labiální rezonátor	75
Formanty	75
Pobočné rezonátory, antirezonátory	76
Vokály /samohlásky/	76
Dvojhlásky	80
Hlásky se zvláštní formantovou strukturou	81
Hlásky šumové	81
KONTROLNÍ OTÁZKY	82
ÚKOLY PRO SAMOSTATNOU PRÁCI	83
LITERATURA K PROSTUDOVÁNÍ	83
 PERCEPCNÍ FONETIKA	84
Poznávací procesy	84
Smyslové funkce	85
Reprezentace vjemu excitačním procesem	87
Percepce	87
 ORGÁNY PŘIJÍMÁJÍCÍ /REČOVÝ/ SIGNÁL	88
 SLUCHOVÝ ANALYZÁTOR	88
Sluchový receptor	88
Zevní a střední ucho	89
Vnitřní ucho	91

Sluchový nerv a sluchová dráha	94
Prostorové slyšení	94
OPTICKO-VIZUÁLNÍ PROSTŘEDKY ŘEČI	95
ZRAKOVÝ ANALYZÁTOR	95
Oko	96
Zraková optika	97
Akomodace oka	98
Principy vidění	99
KONTROLNÍ OTÁZKY	100
ÚKOLY PRO SAMOSTATNOU PRÁCI	101
LITERATURA K PROSTUDOVÁNÍ	101
ARTIKULAČNÍ FONETIKA	102
1. Dýchací ústrojí	102
Průběh dýchání	103
Dýchání při řeči	104
2. Hlasový /fonační/ orgán	105
Průběh fonace	107
Výška, síla a barva hlasu	107
Hlasové začátky	107
Hlas	108
3. Ústrojí hláskovací	109
I. Dutiny	110
1. hrudní dutina	111
2. ústní dutina	111
3. nosní dutina	111
4. retrní dutina	111
II. Artikulační orgány ústní dutiny	111
1. Rty	112
2. Zuby	112
3. Horní a dolní čelist	113
4. Dásně	113
5. Tvrde patro	113
6. Měkké patro	113
7. Jazyk	113
KONTROLNÍ OTÁZKY	115
ÚKOLY PRO SAMOSTATNOU PRÁCI	116
LITERATURA K PROSTUDOVÁNÍ	116

JEDNOTKY ŘEČI	117
ZÁKLADNÍ JEDNOTKY MLUVENÉ ŘEČI	117
HLAS	117
SLABIKA	118
HLÁSKY	118
ZÁKLADNÍ TŘÍDĚNÍ HLÁSEK	120
SAMOHLÁSKY	120
Třídění samohlásek podle artikulace	120
Schéma artikulačních orgánů	121
Samohlásky podle postavení jazyka	122
Čelistní úhel	123
Tvar rtů	123
Napjatost jazyka	123
Účast nosní dutiny	123
Artikulační a akustický popis samohlásek	124
Samohlásky a-ové	125
Samohlásky e-ové	126
Samohlásky i-ové	127
Samohlásky o-ové	128
Samohlásky u-ové	129
DVOJHLÁSKY	131
SOUHLÁSKY	131
Podstata souhlásek	131
Klasifikace českých souhlásek	132
Třídění podle způsobu tvoření	132
Třídění podle místa tvoření	133
Třídění podle nosovosti	135
Třídění podle artikulujícího orgánu	136
Akustická struktura souhlásek	138
Trvání souhlásek	138
Kmitočtové složení hlásek	138
Intenzita souhlásek	139
Popis souhlásek	139
I. Skupina souhlásek závěrových	139
Okluzívý retrné	140
Okluzívý zubodásnové	142
Okluzívý předopatrové	144
Okluzívý velární	146
Okluzívá laryngální	147
II. Skupina souhlásek třených	148

	Str.
Frikativy retozubné	149
Frikativy zubodásňové	150
Přední alveolární frikativy	150
Zadní alveolární frikativy	151
Frikativa předopatrová	152
Frikativa zadopatrová	153
Frikativa hrtanová	154
Frikativa boková	155
Frikativy kmitavé	156
Souhlásky polozávěrové	159
 HLÁSKOVÉ KOMBINACE	161
Spojení souhlásky se samohláskou	161
Spojení samohlásky se souhláskou	162
Spojení samohlásky se samohláskou	162
Souhlásková spojení	162
Styk stejných souhlásek	162
Artikulační asimilace	162
Spodoba artikulační	163
Znělostní asimilace	163
Funkce samohlásky v souhláskových spojeních	165
Modifikace charakteristických oblastí souhlásek v souhláskových spojeních	165
Případy zvláštní	165
Homorganní spojení hlásek	166
Časové členění hláskových spojení	166
Trvání hlásek ve spojení souhlásky se samohláskou	166
Trvání hlásek v souhláskových spojeních	166
 SUPRASEGMENTÁLNÍ JEVY	168
Prostředky modulace řeči	168
Síla hlasu	169
Melodie řeči	169
Barva hlasu	169
Tempo řeči	169
Pauzy	169
Segmentace promluvy	169
Slabika, takt, kólon	170
Věta, větný úsek, větný přízvuk	171
Větná intonace	173
Prostředky dynamické	173
Prostředky melodické	174
Melodie neutrálních vět ukončených	174
Melodie vět oznamovacích, rozkazovacích a otázek	174

	Str.
doplňovacích	174
Melodie otásek zjišťovacích	175
Melodie před nekoncovou pauzou	176
Melodie citově zabarvené věty	176
 Prostředky kvantitativní	177
Pauzy a frázování	177
Tempo	177
Modulace vcelku	177
 ZÁSADY ČESKÉ ORTOEPIE	177
Realizace samohlásek	178
Kvalita samohlásek	178
Kvantita samohlásek	178
Realizace souhlásek	178
Výslovnost cizích slov	179
 KONTROLNÍ OTÁZKY	182
ÚKOLY PRO SAMOSTATNOU PRÁCI	182
LITERATURA DOPORUČENÁ KE STUDIU	182
 PEDOFONETIKA	184
Vývoj dětské řeči	184
1. Podíl nižší nervové činnosti na konstituování základů dětské mluvy	184
2. Podíl přechodných forem na utváření základů dětské mluvy	185
3. Podíl vyšší nervové činnosti na vývoji vlastní mluvy dítěte	185
4. Přechodná forma mezi první a druhou signální soustavou	186
5. Podíl druhé signální soustavy na rozvíjení řeči dítěte	186
6. Fatické funkce	187
Shrnutí vývoje zvukové stránky mluvy dítěte	187
KONTROLNÍ OTÁZKY	188
ÚKOLY PRO SAMOSTATNOU PRÁCI	188
LITERATURA K PROSTUDOVÁNÍ	189
 PATOFONETIKA	190
Poruchy výslovnosti a zvuku řeči	190
Poruchy hlasu	191

	Str.
Řeč, mluva, výslovnost a jejich poruchy	192
Motorické poruchy mluvy a výslovnosti	192
Extrapyramidové poruchy mluvy	193
Poruchy funkčního rázu mluvy	193
Syndromy postižení laloků	193
Syndromy komor, likvorových cest a plen mozkových	194
Poruchy symbolických funkcí vyšší nervové činnosti	195
Poruchy řeči a přidružených funkcí	195
Poruchy praxe /apraxie/	196
Poruchygnostické	196
KONTROLNÍ OTÁZKY	197
ÚKOLY PRO SAMOSTATNOU PRÁCI	197
LITERATURA K PROSTUDOVÁNÍ	197
 PŘÍLOHY	 198
Přehled vybraných mezinárodních terminů	198
Fyzikální jednotky	210
Akustika	210
Optika	210
Hemisféry mozkové	212
 LITERATURA	 217
Základní prameny	217
Literatura doporučená ke studiu	217
Vyobrazení uvedená v textu	219
 OBSAH	 220